

Czym jest przemoc wobec dzieci?

Przemoc wobec dzieci to stosowanie kar cielesnych, zadawanie cierpień psychicznych i inne formy poniżania dziecka. To także nie wywiązywanie się z opieki, które ma konsekwencje dla zdrowia fizycznego lub psychicznego dziecka. Przemocą jest także celowe zaniechanie działań, które mogłyby zapobiec krzywdzie dziecka. Sprawcami przemocy często są bliskie dziecku osoby, także rodzice lub opiekunowie. Przemoc wobec dzieci nie jest ściśle powiązana ze statusem społecznym czy materialnym rodziny; może zdarzyć się w każdym środowisku.

Przemoc wobec dzieci grozi różnego typu konsekwencjami. Mogą one pojawić się już w dzieciństwie (tzw. konsekwencje krótkoterminowe), ale występują także w dorosłym życiu (tzw. konsekwencje długoterminowe). Konsekwencje przemocy mogą dotyczyć wszystkich sfer życia dziecka, a potem osoby dorosłej: fizycznej, emocjonalnej, poznawczej i społecznej. Zdarza się, że emocjonalne konsekwencje przemocy są dla dziecka trudniejsze i bardziej bolesne niż fizyczne.

Przemoc wobec dzieci przybiera różne formy. Wszystkie one mogą być niszczące dla dziecka. Różne formy krzywdzenia dziecka często współwystępują ze sobą.

Jak rozpoznać przemoc?

Umiejętność rozpoznawania symptomów przemocy wobec dzieci jest konieczna, by móc ochronić je przed krzywdzeniem i zaniedbywaniem. Nie każdy musi bezpośrednio angażować się w rozwiązywanie trudnej sytuacji dziecka. Jednak zauważenie, że dzieje się coś niepokojącego i zareagowanie na to, jest warunkiem uzyskania pomocy przez dziecko.

Przemoc fizyczna to celowe uszkodzenie ciała, zadawanie bólu lub groźba uszkodzenia ciała. Skutkiem przemocy fizycznej mogą być złamania, siniaki, rany cięte, poparzenia, obrażenia wewnętrzne.

Na co zwrócić uwagę?

Dziecko:

■ ma widoczne obrażenia ciała (poparzenia, ugryzienia, siniaki, złamania kości), których pochodzenie trudno jest wyjaśnić

- boi się rodzica lub opiekuna
- wzdryga się, kiedy podchodzi do niego osoba dorosła
- podawane przez nie wyjaśnienia dotyczące ran i siniaków wydają się nieprawdopodobne

Rodzik lub opiekun:

- podaje sprzeczne lub nieprzekonujące wyjaśnienia obrażeń dziecka, bądź w ogóle odmawia wyjaśnień
- mówi o dziecku w negatywny sposób, na przykład używając określeń takich jak „idiota”, „głupi”, „gówniarz”
- poddaje dziecko surowej fizycznej dyscyplinie
- nadużywa alkoholu lub narkotyków

I Zaniedbywanie to nie zaspokajanie podstawowych potrzeb materialnych i emocjonalnych dziecka przez rodzica lub opiekuna; nie zapewnianie mu odpowiedniego jedzenia, ubrań, schronienia, opieki medycznej, bezpieczeństwa.

Na co zwrócić uwagę?

Dziecko:

- często jest nieobecne w szkole lub przedszkolu
- kradnie jedzenie bądź pieniądze kolegom, żebrze
- nie otrzymuje potrzebnej mu opieki medycznej, szczepień, okularów
- jest często brudne, nieprzyjemnie pachnie
- często jest ubrane nieodpowiednio do pogody
- nadużywa alkoholu lub narkotyków
- mówi, że w domu nie ma osoby, która mogłaby się nim zająć
- popełnia czyny niezgodnie z prawem, takie jak akty wandalizmu czy kradzieże

Rodzik lub opiekun:

- nie interesuje się losem dziecka
- jest apatyczny lub pogrążony w depresji
- często nie dociera na umówione spotkania
- nadużywa alkoholu lub narkotyków

I Przemoc emocjonalna to powtarzające się poniżanie, upokarzanie i ośmieszanie dziecka, brak odpowied-

niego wsparcia, uwagi i miłości. Wymagania i oczekiwania wobec dziecka, którym niej jest ono w stanie sprostać.

Na co zwrócić uwagę?

Dziecko:

- zachowuje się w sposób nieadekwatny do wieku (w sposób zbyt dorosły bądź zbyt infantylny)
- wykazuje zaburzenia jedzenia (niedojada, nadmiernie się objada, wymiotuje)
- jest opóźnione w rozwoju fizycznym bądź emocjonalnym
- moczy się bądź zanieczyszcza kałem
- samookalecza się
- ma problemy ze snem, nocne koszmary, boi się chodzić spać
- ma objawy hipochondrii, hysterii, obsesji lub fobii

Rodzik lub opiekun:

- ciągle obwinia, poniża i strofuje dziecko
- nie interesuje się problemami dziecka
- otwarcie odrzuca dziecko
- faworyzuje jedno z rodzeństwa
- w oczekiwaniach i wymaganiach wobec dziecka nie bierze pod uwagę jego możliwości
- nadużywa alkoholu lub narkotyków

I Przemoc seksualna to angażowanie dziecka w aktywność seksualną przez osobę dorosłą. Wykorzystywanie seksualne dzieci odnosi się do zachowań z kontaktem fizycznym (np. dotykanie dziecka, współzycie z dzieckiem) oraz do zachowań bez kontaktu fizycznego (np. pokazywanie dziecku materiałów pornograficznych, podglądanie, ekshibicjonizm). Przemoc ta może być jednorazowym incydem lub powtarzać się przez dłuższy czas.

Na co zwrócić uwagę?

Dziecko:

- przejawia dziwne bądź niezwykłe dla swojego wieku zachowania seksualne (np. jest nadmiernie rozbudzone, dużo mówi o seksie)
- jest wycofane, depresyjne, infantylnie się zachowuje, ma trudności w relacjach z rówieśnikami

- odmawia przebijania się w towarzystwie innych (np. przed zajęciami sportowymi)
- nadużywa alkoholu lub narkotyków.
- pogorszyło się w nauce
- ma trudności z chodzeniem lub siadaniem; doświadcza bólu intymnych części ciała
- jest w ciąży lub jest chore wenerycznie
- ucieka z domu
- chwali się nagłym przyplływem gotówki lub prezentów

Rodzic lub opiekun:

- przekracza dopuszczalne granice w kontakcie fizycznym z dzieckiem (np. podczas zabawy)
- nadużywa alkoholu lub narkotyków
- nie utrzymuje relacji z osobami spoza rodziny
- przejawia nadopiekuńczość w stosunku do dziecka, ogranicza jego kontakty z rówieśnikami

Występowanie pojedynczego objawu na ogół nie jest dowodem na to, że dziecko doświadczyło krzywdzenia. Jeśli jednak symptom powtarza się, bądź kilka objawów występuje jednocześnie, prawdopodobieństwo, że mamy do czynienia z przemocą wobec dzieci zdecydowanie wzrasta. Podejrzanie, że dziecko doświadcza przemocy jest szczególnie uzasadnione, gdy z objawami u dziecka współwystępują określone zachowania rodziców lub opiekunów.

Osoby, które krzywdzą dzieci, starają się to ukryć. Dotyczy to zwłaszcza tych osób, które krzywdzą dzieci, zdając sobie sprawę z tego, że to, co robią, jest niewłaściwe. Takie osoby zachowują się często wobec otoczenia w przykładowy, niebudzący podejrzeń sposób.

Część osób krzywdzi dzieci, nie zdając sobie sprawy z tego, że to, co robią, jest niewłaściwe i może mieć poważne skutki (np. stosując kary fizyczne, potrząsając niemowlęciem, nadmiernie zawstydzając dziecko). Takie osoby zwykle nie ukrywają swojego zachowania.

Więcej informacji na temat problemu krzywdzenia dzieci można znaleźć na stronie www.dzieckokrzywdzone.pl.

Kontakt profesjonalisty z dzieckiem, które doświadczyło krzywdzenia

Zdarza się, że dziecko samo wybiera osobę, której zwierza się ze swoich problemów. Oznacza to, że darzy ją zaufaniem i wierzy, że może liczyć na jej wsparcie.

Jeżeli profesjonalista sam inicjuje rozmowę z dzieckiem, ważne jest, aby na wstępie zadbał przede wszystkim o zdobycie jego zaufania.

Rozmowa z dzieckiem na temat doznanej przez nie przemocy jest trudna zarówno dla profesjonalisty, jak i dla dziecka. Uświadomienie sobie własnych trudności oraz trudności dziecka ułatwia skuteczną pomoc.

Dzieci, które doznają krzywdzenia, są często silnie związane emocjonalnie ze sprawcą, szczególnie gdy do przemocy dochodzi w rodzinie. Dziecko może cierpieć i jednocześnie darzyć sprawcę miłością. Osoba interweniująca nie może kwestionować tych uczuć.

Trudności w rozmowie na temat przemocy

Dziecko

- Uczucie wstydu
- Uczucie lęku o przyszłość własną i członków rodziny
- Chęć chronienia sprawcy oraz trwałości rodziny
- Lęk, że sprawca spełni swe groźby, gdy dziecko zacznie mówić
- Miłość do sprawcy
- Brak znajomości odpowiedniego słownictwa
- Brak wiary w możliwość zmiany swojej sytuacji

Profesjonalista

- Negatywne emocje: lęk, złość, bezradność
- Obawa przed dodatkowym skrzywdzeniem dziecka podczas rozmowy
- Obawa przed mieszaniem się w „nie swoje sprawy”, ściąganiem na siebie gniewu sprawcy
- Brak znajomości odpowiedniego słownictwa, np. by rozmawiać o wykorzystaniu seksualnym
- Brak wiedzy na temat możliwości pomocy oraz procedur postępowania
- Poczucie osamotnienia, braku wsparcia ze strony innych profesjonalistów

Organizacja rozmowy z dzieckiem

- Miejsce rozmowy powinno być miejscem neutralnym, możliwie cichym i bezpiecznym. Warto przygotować dodatkowe materiały: papier, kredki, maskotki. Lepiej, jeśli osoba prowadząca rozmowę nie siedzi za biurkiem, które oddziela ją od dziecka.
- Należy zadbać o odpowiednią ilość czasu na rozmowę. Ten czas powinien być zarezerwowany wyłącznie dla dziecka.
- Dziecko będzie czuło się lepiej i pewniej, gdy samo wybierze miejsce, w którym chce usiąść, oraz jeśli będzie miało koło siebie chusteczki i coś do picia.
- Przed rozmową z dzieckiem warto przemyśleć jej cel i zaplanować przebieg. Taki plan ułatwia rozmowę, chociaż jej przebieg powinien zależeć od stopnia otwartości i zachowania dziecka.
- Warto, aby dziecko podczas rozmowy usłyszało, że:
 - nie jest winne temu, co się stało,
 - nie ponosi również winy za to, że nie powiedziało od razu o tym, co mu się przydarzyło,
 - inne dzieci mają podobne doświadczenia i nie ono jedyne ma taki problem,
 - bardzo dobrze, iż komukolwiek o tym powiedziało,
 - otrzyma pomoc.

Celem rozmowy z dzieckiem jest nie tylko zebranie informacji o trudnych dla niego wydarzeniach, ale również udzielenie mu wsparcia.

